

Innspill til Bioøkonomistrategi for Innlandet

Fra Nordre Land kommune, 16. januar 2017.

Innhold

1. Innledning	2
1.1 Bioøkonomiaktivitet i GLT-regionen.....	2
1.2 Eksisterende kunnskapsmiljøer og -nettverk i GLT.....	2
1.3 Nordre Land – ressurser og muligheter i satsing på bioøkonomi	3
2. Konkrete innspill til strategien	4
2.1 Oppbygning av strategien	4
2.2 Visjon	4
2.3 Mål og strategier	4
2.4 Handlingsplan	5
2.4.1 Mål 1 Kunnskap og kompetanse.....	5
2.4.2 Mål 2 Marked og konkurransekraft.....	6
2.4.3 Mål 3 Biologiske ressurser og returstrømmer.....	7
2.4.4 Mål 4 Samarbeid.....	8
2.4.5 Mål 5 Synliggjøring og kommunikasjon.....	8

1. Innledning

Det er svært positivt at det utarbeides en bioøkonomistrategi for Innlandet. Bioøkonomi er et variert og stort fagområde. Innlandet har store ressurser i alle deler av fylkene – og et bredt spekter av bioressurser og næringer som foredler disse. I fylkene er det viktig kompetanse innen bioøkonomi, både hos næringene selv, og forsknings- og utviklingsmiljøer.

Det er generelt viktig å favne bredden av relevante næringer og muligheter for alle deler av fylkene. Det er behov for en geografisk spredning mht ansvarsaktører og samarbeidspartnere i oppfølgingen av strategien. Videre er det viktig at tiltakene forankres tydelig i næringene – der det skal skje. Vi har noen både overordnede og konkrete innspill til strategien, som omtales nærmere.

1.1 Bioøkonomiaktivitet i GLT-regionen

Gjøvikregionen har et stort mangfold av fornybare biologiske ressurser som går inn i en bioøkonomi, og hvorav noen av disse utmerker seg som spesielt tunge. Av ressurser framheves skog/tømmer mm, jordbruk/jordbruksprodukter, ferskvann/fisk, og arealer som er attraktive for «grønt» reiseliv/bærekraftig turisme.

Regionen har et stort mangfold av små og store bedrifter som forvalter og videreforedler biologiske ressurser, eller teknologiprodusenter som fremmer utviklingen av bioøkonomi. For eksempel: skogbruksforetak, store og små videreforedlere av tømmer, jord- og husdyrbruk og videreforedlere basert på dette, teknologileverandører til jord-, husdyr- og skogbruk, leverandører av fornybar energi basert på bioråstoff, andre bedrifter som bruker bio-restråstoffer inn i ny virksomhet osv. Potensialet er langt større enn det som tas i bruk og videreforedles i dag.

Videre har regionen bedrifter som i dag ikke bruker fornybare ressurser, men som har teknologiske løsninger eller prosesser som kan brukes innen bioøkonomi. Dette er for eksempel industrimiljøer eller IKT-miljøer i regionen.

1.2 Eksisterende kunnskapsmiljøer og -nettverk i GLT

Det er svært viktig å bruke eksisterende kunnskapsmiljøer og bedriftsnettverk i å utvikle bioøkonomien i regionen. Arbeid med utvikling av bioøkonomi forutsetter en forankring og engasjement *nært bedriftene/næringslivet*. Aktører i GLT er bl.a:

- Sammenslutninger/nettverk av bedrifter (for eksempel faglag i jord- og skogbruk, industrinettverk, kompetansemiljøer i bedriftene).
- Landsbyen næringshage – utpekt av SIVA med en regional rolle som virkemiddelaktør i Vest-Oppland, og har særlig kompetanse innen skog og tre.
- Ko-Aks, inkubator for innovasjon, med base i Gjøvikregionen
- Skogplanter Østnorge
- Skogbrukets kursinstitutt, Honne

- Skogselskapet i Oppland
- Nettverk for matproduksjon
- Videregående skoler
- Fagskolen Innlandet
- NTNU
- NIBIO Apelsvoll
- Sintef Raufoss

1.3 Nordre Land – ressurser og muligheter i satsing på bioøkonomi

Kommunen har ressurser, kompetanse og muligheter i en satsing på mer bioøkonomi, bl.a:

Næringer innen landbruk:

- En aktiv jordbruks- og husdyrnæring
- En aktiv skogbruksnæring (kommunen var på 17. plass i landet, 2015, i avvirkningsvolum)

Store arealer med ytterligere potensial for reiseliv og utmarksnæring:

- «Grønt reiseliv» og hytteutvikling- muligheter for å utvikle «grønne» produkter og tjenester (stikkord: kortreist og fornybart). Synnfjellet og Randsfjorden/Dokkadeltaet er blant områder med stort utviklingspotensial.
- Jakt- og fisketurisme
- Innsjøer/vassdrag(feks fisk til matproduksjon)

Miljøer for videre bearbeiding av biobaserte ressurser:

- Trebearbeidende bedrifter – sagbruk, og klynge med møbel-/innredningsprodusenter
- Hus- og hytteprodusenter
- Et stort håndverksmiljø innen snekker-/tømrerfag, (bl.a. med spesialkompetanse innen bygningsvern).
- Videreforedlere av mat/matprodusenter (feks nettverket Mat i Land)
- Flere anlegg for produksjon og salg av bioenergi, basert på lokalt råstoff

Gjennom Landsbyen næringshage sin lokalisering på Dokka (og blant annet det regionale prosjektet Trevekst Oppland) har kommunen en viktig medspiller nært seg for å bidra til utviklingsprosjekter.

2. Konkrete innspill til strategien

2.1 Oppbygning av strategien

Forholdet til nasjonal strategi

Vi kunne ønsket at Innlandet strategi samsvarte mer med regjeringens bioøkonomistrategi. Det hadde vært en fordel om Innlandets strategi var organisert mer likt den, men med konkretisering av de tema som er relevante her. Dette for å få en mer helhetlig strategi, og fordi virkemidlene vil bli utformet i samsvar med regjeringens strategi

Strategien mangler beskrivelse av regionens fortrinn

Vi forutsetter at bioøkonomiarbeidet i Innlandet skal favne alle deler av de to fylkene, noe som også er naturlig i forhold til spredningen av både biologiske ressurser og aktivitet basert på disse. Regionens fortrinn er nevnt som et vedlegg i strategien, men «den sendes ikke på høring». Vi mener at dette burde vært vedlagt, med en bred gjennomgang av fortrinn i form av både biologiske ressurser – og kompetanse/relevante næringsmiljøer i alle deler av fylkene. Mye kompetanse ligger hos næringsaktørene ute i kommunene. En slik gjennomgang vil gi bedre forutsetning for å ha oversikt over hva som faktisk skjer i alle deler av fylkene, og vurdere organisering av arbeidet og tiltak i handlingsplanen deretter.

Forkortelser i strategien bør skrives helt ut (for eksempel RFF, RSM, KUF.) Faguttrykk som Trippel-helix osv bør forklares.

2.2 Visjon

Vi mener at visjonen, «Innlandet – et ledende kraftsentrum for bærekraftig bioøkonomi i Norge», er noe tung. Visjonen bør forenkles og spisses, for eksempel «Innlandet - kraftsentrum for bioøkonomi».

2.3 Mål og strategier

De fire innsatsområdene i regjeringens bioøkonomistrategi er tydelig definerte, og enkle å forholde seg til, og vi kunne ønsket at Innlandstrategien hadde lignende oppbygning. (jf 2.1.).

Brukerforankring og toveiskommunikasjon

En av de viktigste utfordringene for overgang til mer bioøkonomi er å mobilisere næringsaktørene selv. Vi mener det må være et brukerdrevet perspektiv på utviklingen av bioøkonomien i Innlandet. En «Bottom-up»-tilnærming der en utnytter næringsaktørenes kunnskap til å utvikle nye produkter og tjenester. En slik tilnærming må baseres på forståelse av reelle brukerbehov og systematisk involvering av næringsaktørene/brukerne. Vi savner tydeligere tiltak for dette i strategien - hvordan mobilisere næringsaktørene.

Tverrfaglighet og sektorovergrepene tiltak

Tverrfaglighet og sektorovergrepene tiltak er sentralt i regjeringens strategi, og vi savner mer om dette i innlandsstrategien.

Mål 4 «Samarbeid» kan omformes til «Samarbeid og tverrfaglighet», og med tilhørende strategi som går på bl.a. sektorovergripende tiltak.

2.4 Handlingsplan

Forankring og geografisk spredning

Handlingsplanen er tydelig på ansvars plassering av noen angitte kunnskapsmiljøer med til dels snever geografisk spredning, mens den på andre områder er vag. Vi mener at mer geografisk spredning av ansvar og samarbeidspartnere er nødvendig for å få opp underskogen av næringsaktører. Hvis handlingsplanen skal være konkret mht ansvar og samarbeidsparter, bør den vise mer bredde. Flere viktige aktører/miljøer er ikke nevnt (jamfør pkt 1.2). Miljøer som savnes er blant annet Landsbyen næringshage, Trevekst Oppland, representanter for reiselivsnæring (jf grønt reiseliv), Skogbrukets kursinstitutt, Skogplanter Østnorge, Skogselskapet i Oppland, NIBIO Apelsvoll.

Det er viktige miljøer for foredling av Innlandets bioressurser også *utenfor* Oppland og Hedmark som det er nødvendig å samarbeide med. For eksempel er arbeidet med Treklyngen/ tømmerforedling Follum etc av stor betydning for skog- og trenæringa. Det er viktige foredlingsmiljøer/industri utenfor fylkesgrensene som er avgjørende for bioøkonomiaktiviteten i Innlandet. Det samme gjelder kunnskapsmiljøer i andre deler av landet, og i utlandet, som vi er avhengig av å få tilført kompetanse fra.

2.4.1 Mål 1 Kunnskap og kompetanse

Innlandet skal ha tilgang på nødvendig kunnskap og kompetanse for å videreutvikle bioøkonomien regionalt.

S1: Styrke og utvikle sterke kompetansemiljøer innen bioøkonomi i alle deler av Innlandet:

Tiltaksområde «*Styrke kompetansemiljøet for utvikling og bruk av bioteknologi i videreforedling av biomasse og reproduksjon*»:

Som svar på dette er det oppført utvikling av et bioøkonomisenter i Innlandet finansielt og administrativt, med «noder» i regionene. Det er kjent at det er planer om et slikt senter på Hamar. Bioøkonomi omhandler langt mer enn bioteknologi, og det er behov for en bredere tilnærming til hvordan et kompetansemiljø for bioøkonomi skal organiseres. Det er ikke selvsagt at det er hensiktsmessig med en fysisk sentralisering av finansielle og administrative ressurser.

En gjennomgang av fylkenes ressurser og fortrinn (inkl kompetanse) - med mulighet for innspill i høringsrunden – burde vært lagt til grunn for en mer detaljert vurdering av hvordan arbeidet skal organiseres. Dette ville bidratt til en bredere forankring og medvirkning hos miljøene i Innlandet som faktisk skal ta strategien i bruk. Under ansvar og samarbeidspartnere på dette punktet savner vi Trevekst Oppland og LandsByen næringshage.

Tiltaksområde «*Styrke industrielle miljøer innen bioøkonomi*»:

Her bør Trevekst Oppland og Landsbyen næringshage spesifiseres under ansvar og samarbeidspartnere.

S3: Sikre relevant og attraktiv utdanning og utviklingsmiljøer fra grunnskole til høgskole/universitet:

Det er viktig å sikre påfyll av relevant kompetanse for at biobaserte næringer kan utvikle seg. En må derfor ha relevante etter- og videreutdanningsmuligheter for aktører i næringen, og de som ønsker seg inn i næringene.

Vi foreslår å *legge til et tiltaksområde* under S3 om å *ha tilgang på og stimulere til bruk av relevante kurs/etter- og videreutdanning for biobaserte næringer, basert på næringenes behov*. Her er for eksempel Skogbrukets Kursinstitutt kurs en viktig aktør.

Tiltaket «Utvikle et læringsopplegg innenfor bærekraftig utvikling i videregående skole» - bør endres til «læringsopplegg innenfor bioøkonomi, med vekt på bruk av lokale bioressurser».

2.4.2 Mål 2 Marked og konkurransekraft

Innlandet skal ha attraktive etablerer- og utviklingsmiljø for biobasert verdiskaping.

S4 «Tilrettelegge for effektiv etablering av biobasert næringsliv»:

Det bør innarbeides *et nytt tiltaksområde, Grønt reiseliv og grønne tjenester*».

Regionen har store arealer som er attraktive for grønt reiseliv/bærekraftig turisme. Det er behov for utvikling av løsninger og produkter til denne sektoren, basert på kortreiste og biologiske fornybare ressurser der dette er mulig. Reiselivsnæringa er et vekstområde i vår region, både i forbindelse med innsjø og fjell.

Inn i et slikt tiltaksområde hører naturlig også tjenesteytende næringer knyttet til biologiske ressurser. For eksempel er dette Inn på Tunet/grønn omsorg, utmarksnæring/jakt/fiske, naturguiding osv.

S6: «Arbeide for økte markedsmuligheter for biobaserte produkter»:

Under tiltaket «*vannbåren varme i offentlige byggeprosjekter*» bør en nevne relevante aktører fra skognæringa, da disse flere steder i fylkene står for lokale biobrenselanlegg.

Utvikling av treprodukter generelt – og verdikjedeutvikling

«*Bruk av tre i bygg*» er et viktig tiltaksområde. S6 burde i tillegg favne utvikling av andre treprodukter enn de som skal brukes i bygg. Dette savnes i strategien. Det omfattes muligens noe av strategi S7. Det er viktige sammenhenger mellom S6 og S7 når det gjelder verdikjedeutvikling. Dette gjelder for flere bioressurser. For eksempel innen skog kunne det vært et eget tiltaksområde å utvikle verdikjeden fra råvare til konkrete produktområder.

Offentlig sektor

Offentlig sektor kunne hatt *et eget strategiområde, feks. «Offentlig sektor som innkjøper og pådriver for utvikling av biobaserte løsninger og produkter»*, eller ev supplere S6 «Arbeide for økte markedsmuligheter for biobaserte produkter»

Offentlig sektor må være et godt eksempel på å bidra til pilotprosjekter (for eksempel bygg) og å ta »grønne løsninger« i bruk. Tema- og arealplaner er blant annet viktige verktøy for dette. Det er en utfordring å forplikte kommunene mer på dette, samtidig må beslutningstakere/politikere motiveres/få kompetanse til å etterspørre «grønne løsninger».

Det er fortsatt behov for å klargjøre tydelig handlingsrommet i Plan- og bygningsloven ift å stille krav til for eksempel energi- og materialløsninger. Dette gjelder bl.a. overfor planleggere, ingeniører og politikere i kommunene.

Det må vurderes hvordan det offentlige i større grad kan bruke lokale produkter og tjenester. Dette er som regel i seg selv det mest «grønne» alternativet. Samtidig fremmer det lokal næringsutvikling. Hver enkelt offentlig aktør må ha en tydelig strategi på å velge korteste produkter; mat, materialer(for eksempel treprodukter), energi osv.

2.4.3 Mål 3 Biologiske ressurser og returstrømmer

Innlandet skal være ledende i utviklingen av en bærekraftig og kunnskapsbasert produksjon og bruk av bioressurser.

S 7 «Bidra til økt bærekraftig produksjon i jordbruk, skogbruk og av innlandsfisk, av høy kvalitet og mest mulig basert på innenlandske ressurser»:

Under de tre tiltaksområdene i denne strategien savnes det mer konkretisering, blant annet av hvordan en skal favne et stort antall enkeltaktører/landbrukseiendommer som målgruppe. Det er viktig at tiltakene forankres godt i næringa, gjennom bl.a. næringsorganisasjoner og faglagene i landbruket osv. Av næringsaktører kunne flere vært nevnt. Eksempler er skogeierorganisasjoner, faglag i jordbruket(Bondelag mm), utmarkseiermiljøer, oppdrettsmiljøer (jf Valdres) osv. Særlig under denne strategien, med mange små aktører i målgruppa, er det behov for å tydeliggjøre miljøene. Det er viktig å gi ansvar til og lytte til deres behov, slik at det ikke blir mest et «offentlig» prosjekt.

Tiltaksområde «Økt produksjon av skog og kvalitetsvirke»: Her er Landsbyen næringshage med kompetanse på skog og tre relevant regional samarbeidspartner. Ift «Økt bærekraftig produksjon i jordbruket» er bl.a. NIBIO Apelsvoll relevant.

Tverrfaglighet og samarbeid med andre næringer utenfor landbruket kan også gi nyttige synergieffekter på flere av disse områdene.

2.4.4 Mål 4 Samarbeid

Innlandets bioøkonomisatsing skal gi grunnlag for en felles og målrettet innsats, være inviterende overfor alle relevante aktører og forpliktende for alle involverte.

S10 «Stimulere til flere klyngeprosjekter og styrket samhandling blant innovasjonsaktørene (trippel helix, FoU-institusjoner, næringsliv og virkemiddelapparat) i Innlandet»:

Det kunne vært lagt inn flere tiltak som bidrar til tverrfaglighet, jf 2.4.3.

S11 «Samarbeid, forenkling og koordinering i virkemiddelapparatet for målrettet virkemiddelbruk»:

Det bør jobbes bevisst med forenkling slik at både små og store aktører kan dra nytte av virkemidlene. Det foreslås å legge til et tiltak: «Arbeide for at virkemiddelapparatet er enkelt, oversiktlig og kan bidra overfor både store næringsaktører og små/småskalabedrifter.

2.4.5 Mål 5 Synliggjøring og kommunikasjon

Innlandet skal påvirke og være en pådriver i bioøkonomien, og drive aktivt informasjonsarbeid ovenfor næringsliv og samfunn.

Det kunne vært en tydeligere beskrivelse av tiltak for kommunikasjon også «oppover», fra næringsliv og tilbake til virkemiddelapparatet, jf kap 2.4.3.

S12 Videreutvikle arenaer for informasjon, dialog og samarbeid, også i et internasjonalt perspektiv:

Tiltaksområde «Råd for bioøkonomisk vekst i Innlandets næringsliv (BioRåd)»

Det er viktig at rådet har en bred forankring i alle biobaserte næringer i Innlandet og som også ivaretar en geografisk spredning. På så brede fagområder burde en vurdere å dele opp dette med grupper på de ulike fagområdene, som har kontakt inn mot et overordnet råd/Bioråd.